

**POTENTIAL AND ROLE OF CULTURAL AND LEISURE
ACTIVITIES IN THE PROCESS OF SOCIAL INTEGRATION
OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS**

**ПОТЕНЦІАЛ ТА РОЛЬ КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Viktoriia Kraus¹

Anna Hilya²

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-354-5-20>

Сучасна система освіти налічує низку підходів, методів та прийомів, які є основою навчально-виховного процесу. Одним із найпопулярніших є інтеграція, що виступає основним зняряддям об'єднання людей в єдине ціле, побудови взаємовідносин між ними. Окрім того, інтеграцію зараховують до одних із найпоширеніших характеристик суспільних процесів і явищ.

У Великому тлумачному словнику знаходимо визначення цього поняття: «інтеграція (лат. *integratio* – відновлення, поповнення, від лат. *integer* – ціле) – об'єднання в ціле будь-яких окремих частин», об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи» [4, с. 648].

На нашу думку, соціальна інтеграція – це, перш за все, сукупність процесів, завдяки яким відбувається поєднання різнорідних елементів у соціальну спільність, ціле, систему.

Одним із шляхів, за допомогою яких досягається об'єднання учнів у єдиний колектив, є культурно-дозвіллева діяльність. Пошук шляхів позитивного спрямування дозвіллевої активності дітей та молоді стає особливо актуальним у сучасних умовах реформування освіти, адже «концепції нової української школи потребує створення нової цілісної системи навчання, виховання, відпочинку й дозвілля сучасного школяра, стимулювання розвитку самостійності та творчої активності його особистості» [5, с. 178].

О. Паскаль вважає дозвілля практично «основною, при цьому специфічною сферою соціального життя кожної особистості, яка у свою чергу створює зовнішні й внутрішні умови для освоєння соціокультурного досвіду людства й розвитку кожної особи (дорослого й

¹ Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ukraine

² Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ukraine

дитини в їхній взаємодії, в автономному або колективному режимах) у процесі пізнання й засвоєння різних видів культури духовних, естетичних, моральних цінностей та різних видів культури» [7, с. 24].

Як процес освоєння світу людиною, здатність створення, зберігання та поширення культурних цінностей, систему духовного життя соціуму культурно-дозвіллеву діяльність визначають дослідники педагогіки. Вони, вважають її сферою діяльності, яка здатна надавати унікальні умови формування внутрішнього світу, підвищувати культури і всебічного розвитку, засобом розкриття і реалізації сильних сторін людини [3, с. 25].

На думку В. Бескорсої, «культурно-дозвіллева діяльність є складовою частиною побутування особистості. Її основне завдання полягає в розкритті потенціалу, розвитку соціальної активності, створенні умов для успішної самореалізації, організації різноманітних форм культурного дозвілля» [1, с. 13].

Культурно-дозвіллева діяльність різноманітна за своїм видом та змістом, звідси й впливають її різновиди й ознаки:

- за способами здійснення – художня (музика, малювання, танці), творча, технічна творчість (моделювання), колекціонування;
- за формою – колективна й індивідуальна;
- за емоційною напруженістю – захопленість, відчуття радості й задоволення потреби;
- за фізіологічною спрямованістю – сприяє відновленню фізичних сил [7, с. 25].

О. Паскаль переконаний, що «більше ніж освітні, дозвіллеві програми здатні демонструвати фізичні, емоційні, інтелектуальні можливості дитини». Науковець зауважує: «В освітній програмі провідним видом діяльності є пізнавальна, а в дозвіллевій провідним видом стає ігрова діяльність. Серед різноматних форм ігрової діяльності в дозвіллевих програмах виокремлюють: сюжетно-рольові ігри, ігрове імітаційне моделювання, демонстраційні, театралізовані ігри, ігри-конкурси» [7, с. 29].

Дослідники дозвіллевої діяльності, враховуючи його змістове спрямування, виділяють:

- театралізовані розваги (всі види театрів і театралізованої діяльності);
- пізнавальні: КВК, вікторини й т.п.;
- спортивні – змагання, атракціони, спортивні ігри, рухливі ігри, естафети;
- музично-літературні концерти [7, с. 27].

У свою чергу І. Бойчев зазначає, що дозвіллева діяльність здатна виконувати низку важливих функцій, серед яких:

– соціальна (з підвидами – символічна, соціалізація, терапевтична), економічну й психологічну (з підвидами – розваги, гра, розвиток особистості, відпочинок)

– соціально-педагогічна – забезпечення можливостей вільного обрання особистісно та суспільно спрямованих, корисних, цікавих і привабливих для них видів аматорської діяльності;

– інформаційно-освітня – стимулювання активного набуття людиною знань самостійним шляхом; розвиток її пошуково-творчих здібностей та вмінь; набуття навичок практичного застосування отриманих знань;

– творчо-розвивальна – актуалізація потреб особистості щодо творчого самовизначення та самовираження шляхом залучення її до мережі дозвіллевих науково-технічних гуртків, художніх і музичних студій, колективів ужиткового мистецтва та інших аматорських об'єднань з обов'язковою демонстрацією результатів творчої праці через організацію виставок, експозицій, концертів і т. ін.;

– рекреаційно-розважальна – забезпечення фізичної розрядки особистості, зняття у неї інтелектуальної втоми і нервової напруги, збагачення позитивними емоціями [2, с. 17].

Головним критерієм оцінювання культурно-дозвіллевої діяльності є її ефективність, що полягає в: запереченні програм, нездатних досягти поставленої мети, ресурсовитратних; успішній реалізації культурних проєктів, прийнятті правильних рішень з питань культурного розвитку держави, удосконаленні управління закладами культури та дозвілля.

Отже, будучи пізнавальним та об'єднуючим явищем, культурно-дозвіллева діяльність відіграє важливу роль у процесі соціалізації, адаптації та життєдіяльності людини, зокрема школяра, формує його відносини з колективом, допомагає розкрити себе.

Список використаних джерел:

1. Бескорса В. М. Культурно-дозвіллева діяльність як критерій розвитку особистості. Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки, XXVI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. м. Вінниця, 21 січня 2019 року. Ч. 7. С. 13–16.

2. Бойчев І. І. Підготовка майбутнього вчителя до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів : автореф. дис. : 13.00.04. Одеса, 2005. 20 с.

3. Боловацька Ю. І. Культурно-дозвіллева діяльність як складник цілісного виховного середовища ВНЗ. *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. праць*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. Вип. 12. Ч. II. С. 23–27.

4. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

5. Гончарук О. Функційне призначення дозвіллевої діяльності молодших школярів. *Педагогічний часопис Волині*. 2018. № 4(11). С. 178–183.
6. Гурінович Х. Є. Методика використання засобів фізичного виховання для корекції рухової функції глухих дітей молодшого шкільного віку: навч. посіб. / Х. Є. Гурінович, В. М. Трач. Л. : ДП Схід Сонця, 2005. 105 с.
7. Паскаль О. Система культурно-дозвіллевої роботи : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 146 с.